

počije od trudnega hoda, naj se i ono naslaja nad srečo in zadovoljnostjo novomašnika in njegovih starišev.

Tajinstven mir je zavladal v prirodi, ti dobri ljudje so skoro pozabili, da živé na zemlji, proti nebu je vzkipevala vroča molitev. V molitvi so bili vsi vaščani edini, v molitvi niso poznali nevoščljivosti, nad njimi je plaval takrat ljubezen in spremljala jo je udanost.

In solnce se je zazdelo nepremično, ljudje so postali bratje.

Mali raznoglasni čvetero-zvonček je zazvenel na rahlo iz cerkvice, z zvonika je zabrnel parkrat veliki zvon, za župniščem je počilo — ljudje pa so si trkali na prsi z novomašnikom: Gospod nisem vreden . . . Oh, še posebej njegov srečni oče, njegova radosti omamljena mati!

To je bil velik trenutek, važen trenutek, pomenljiv trenutek . . .

Sveto opravilo je bilo končano. Ljudje so se usuli iz cerkve, kakor čebele iz panja. Bili so veselih src, ene duše in istih misli.

Berač Urh je imel solzne oči . . . čutil je v sebi mnogo, mnogo . . . in molil je goreče iz srca. V obrabljeni klobuk so mu padali vinarji njegovih sovaščanov — prijateljev.

Barba in Primožek pa sta vzklikala med množico kupovalcev in kupovalk: „Kaj hočemo, vsi moramo živeti — vsi smo ljudje.“ — — Solnce je nadaljevalo svoj tir čez vesoljni nebesni svod. Martinov gospod pa so bili tisti dan najsrečnejši človek v vasi.

Kako je Mežnarjev Lojzek trikrat v enem dnevu jokal.

(Iz naše vasi. Zapisal F. Ks. Steržaj.)

I.

ako ti je ime?“

„Luš.“

Tako je navadno odgovarjal kratkohladni Mežnarjev Lojzek na stavljeno vprašanje.

Bil vam je to deček, majhen, okrogel, debel kakor štrukelj. Lička so se mu tresla, kakor beli pšenični žganci, zabeljeni z velikimi, mastnimi ocvirki. Na glavi je navadno nosil pleteno čepico, modre barve, s čopkom na vrhu. Najbrže radi tega, ker se je še nekoliko upirala njegovemu nagnenju in njegovim sili, kadar jo je hotel raztrgati. Oblečen je bil v petelinove hlačke s svitlimi gumbi. Oj ti gumbi! To so bili njegov največji ponos in veselje. Skrbno je pazil nanje, se li svetijo, ali so še vsi, in najbolj je bil vesel, kadar jih je kdo pohvalil. Ako pa si stal zraven njega in je videl, da se ne zmeniš za njegove gumbе, tedaj te je prijel za roko in rekel prav počasi:

„Lej, — brni, gumbi.“

„Srebrni ?“

„Mhm.“

„Kdo pa ti jih je dal?“

„Teta in pa stric.“

„Kedaj pa?“

„Ne — vem.“

„Daj jih meni?“

„Jaa?“ in neverjetno, skoro ježno te je pogledal.

„Ako jih ne daš, ti jih bom pa vzel.“

Tedaj pa je bil ogenj v strehi. Lušev obraz se je skremžil v najžalostnejše poteze, usteca so se mu raztegnila široko, široko in debeli prstek si je del v usta in zagodel ti je v vseh mogočih načinih.

A to se je le redko dogajalo, da bi Luš jokal. Le redkokedaj. Recimo na primer: kadar so oče posegli nad vrata, kjer so navadno hranili — i no, kaj bom govoril, saj veste, kaj mislim. Drugič je plakal, če si mu zagrozil, da mu bodeš porezal svitleče se gumbе na hlačah, tretjič je skremžil svoj obraz in solze so ga oblile tedaj, kadar ga je kdo podražil, da mu bode zob izdrl.

Vidite, v teh treh slučajih je Mežnarjev Luš jokal in prelival solze. A to je bilo redko kedaj, da bi dvakrat v enem dnevu, a trikrat? To se je zdelo njemu samemu skoro nemogoče. Niti na um mu ni prišlo kaj takega.

A vendar, nekoč se mu je pripetilo, da je jokal trikrat v enem dnevu. Zato se mi zdi ta dan v začetku njegovega slavnega in zgodovinskega življenja važen, da ga zapišem in za vedno ovekovečim. A vse tako, da Mežnarjev Luš niti vedel ne bo, da pišem dogodke onega, njemu tako bridkega dne, ki je v njem trikrat prelival grenke solze.

Začel bom. Le pazljivo poslušajte.

II.

Neko dopoldne je bilo okoli desete ure. Luš je sedel na trati pred drvarnico z nožem v roki in delal lopatice za mlinsko kolesce. Ravno prejšnji dan je deževalo, tako, da se je v jarku, ki je šel mimo Mežnarjeve hiše, nabralo precej vode, ki je polagoma tekla naprej ob glavni cesti. Tedaj je prišla Lojzku misel napraviti mlinsko kolesce, kakor ga je videl zadnjič na Žlincevem jarku. Naredil ga je bil Piskov Jakec tako, da sta neprestano tolkli dve kladveci po mali deščici. Slišalo se je prav, kakor bi v stopah luščili proso:

Klipe klope,
Mlin pod goro
Gre v kolope,
Da se trese
Pod in strop.
Klipe klope,
Klipe klop.

(Al. Merhar.)

To je bilo Lojzku tako zelo všeč, da bi ga bil najrajše izmaknil, a strah pred trdimi rokami Piskovega Jakca ga je obvaroval tatvine. Rad bi ga pa vendarle imel. — A ker to ni bilo mogoče, sklenil ga je sam napraviti. A to ni bilo tako lahko, kakor je mislil. Vrtal je in vrtal, rezal, dolbel, gladil, a vendar še vedno ni bilo mlinškega kolesca. Če je zasadil lopatico na eni strani, tedaj mu je druga izpala. Tako dolgo je delal, da se je naposled naveličal. Jezen je bil. Zagnal je palčico in lopatice na stran. In ker je menil, da mora nekaj zvrtati, tedaj je prijel modro čepico, ki je ležala v travi poleg njega in zasadil britev. Posledice si lahko mislite. Prevrtana čepica — in oče so se vspeli nad vrata. Po kaj? — Da bi izpodili pajka, ki je predel svoje tanke mrežice? . . . O nikakor ne! Ampak, no, kaj bom pravil! Dovolj je, če vam povem, da se je nekaj minut pozneje od Mežnarjevih čul glasen jok in stok. . . Lojzek je prvič jokal tisti dan.

III.

Kakor sem povedal, je mali Luš prerezal modro čepico. Luknja na nji ni bila ravno majhna. In predno bi jo mati zašili danes, ko so imeli s perilom toliko dela, naj bi bil on razkrit? — O, ne. . . To je bilo že tedaj, ko je bil Luš že skoro pozabil na svoj boleči dogodek. Ne, ne, razkrit pa noče biti.

In Lojzek je iztaknil pod streho nekje zaprašen, starikav očetov slamnik. Tega si je nataknil na glavo in šel. . . No, kam je šel, še sam ni vedel.

Pot ga je pripeljala mimo potoka, ki je tekel za vasjo. Tedaj pa se je ustavil ob vodi. Dobil je tam že Mihovega Andrejca, ki je bil kake dve leti starejši od njega, zraven pa zviti in navihani za tri Lojzke.

„Luš“, ga je pozdravil. „Luš, vidiš rac—ke tam na onem kraju?“

Mihov Andrejec ni mogel črke *k* prav natanko izgovoriti. Slišalo se je vselej ob besedah, ki so bile obremenjene s črko *k*, kakor bi se mu ustavil v grlu velik turščen (koruzen) žganec. Zato ga tudi Lojzek ni precej razumel.

„Kaj?“

„Vidiš — tam, rac—ke.“

„O ja.“

„Dajva jih prijeti.“

„Pa jih dajva.“

„Ob potokovem bregu je raslo nekaj starikavih vrb, pod njimi pa v močvirju množica rumenih kalužnic. Kadar je solnce posijalo nanje, tedaj se je videlo, kakor bi ves breg gorel z jasnim, iskrečim plamenom. V tem močvirju so kaj rade čebljale male Jožefove racke. Prestrašena koklja je hodila našopirjena ob bregu in z otožnim „klok — klok“ klicala predrzne mladiče na breg, a bilo je brez uspeha. Male njene gojenke se niso brigale za jezo in žalostno mačeho. Veselo čebljaje so žlobudrale po čisti vodi in iskale črvičev, tuintam je izginila kaka mala neprevidna ribica v širokem račjem klunu.“

Teh račk sta se lotila mala razposajenca. Voda ni bila globoka, komaj črez gležnje jima je segala.

Vsak od ene strani sta se jim bližala. In Andrejec je bil že stegnil roko, da bi jih prijel — a urno so mu smukale na okoli.

Luš pa je bil bolj previden in premeten. Prijel je svoj veliki slamnik in —

Ga vidite! Se mu ne smeje ves debeli obrazek, ali ne? Le natanko pogledjte!

„Andrejec, jo že imam!“ je veselo vskliknil.

„Res? — Jaz pa ne.“

In jezen je bil, zakaj je on ni prijel. A ta njegova jeza se je kmalu razkadila.

Komaj se je bil dobro obrnil v stran in začel zopet loviti z vso vnemo in gorečnostjo, ko ga je glasen „O jej“ predramil iz njegove delavnosti.

Ozrl se je proti Lojzku in nasmejal se je na vse grlo. Tolkel je z rokama ob kolena in solze so mu prišle v oči vsled obilnega smeha. Kar je videl, pa je bilo res vredno, da bi se vsakdo nasmejal in ne samo poredni Mihov Andrejec.

Luš je stal na eni nogi v vodi. Slamnik je plaval po potoku in račka se je hitela umikati iz slamnika. Drugo

nogo pa je molel kvišku in — velik rak, z močnimi kleščami se je oprijel palca Lojzkovega, čegar obraz je bil prestrašeno nategnjen v gube, ki so vse kazale, da je pri Lojzku oblačno in da se pripravlja na dež...

A Andrejcu se Lojzek prav nič ni smilil. Le še bolj se je smejal in kričal: „Zob ti bo izdrl, zob.“

Lojzku je bil to ogenj v strehi. Začelo je dežiti. Debele solze so mu polzele po licu in glasen, prestrašen „ojoj“ se mu je iztrgal iz grla. Nato pa je brcnil z nogo in rak je v velikem loku odletel v vodo.

A tudi Andrejca je zadela zaslužena kazen. Ko se je tako smejal in zvijal, tedaj je stopil na okrogel kamen, ki se je izpodmaknil in — „štrbunk“ je sedel Andrejec sredi vode.

In sedaj je bila na Lojzku vrsta, da bi se smejal. A njemu se kar nič ni ljubilo. Skobacal se je na suho in sedel v travo. Tu si je najprej ogledal

palec. No, sile ravno ni bilo. Le nekoliko rdeč je bil. To bo že minilo, si je mislil in odhajal proti domu.

Mejtem se je bil tudi Andrejec skobacal na suho, moker kakor miš. Žalostnega, potrtega srca se je vračal domov, saj je vedel, kaj ga je čakalo.

IV.

A mera Lojzkovega joka še ni bila polna. Še nekaj solz je imel na razpolago.

Ko je šel ves zamišljen proti domu in premišljal žalostno usodo današnjega dne in ni nič gledal okoli sebe, tedaj ga je ustavil Piskov Jakec. Ta ju je opazoval, njega in Andrejca, kako sta lovila račke. Zato ga je hotel podražiti. Jakec je bil že precej odrasel. Tudi v šolo ni več hodil.

Otroke je pa še vedno

rad dražil. Ker je vedel, kaj je Lojzku najhuje, namreč če ga podraži, da mu bo „gumbe“ porezal, tedaj se ga je takoj lotil.

„Zakaj si lovil račke, a?“

„Mihov je rekel.“

„Zakaj?“

„Zato.“

„Čakaj, čakaj! Vse gumbe ti bom porezal. Kje imam britev?“

„Oha! Kar počakaj, kam se ti pa mudi?“

Začel je mahati z britvijo kakor bi mu jih hotel res porezati.

In iznova so se ulile solze in že tretjič danes se je slišal v dolnjem koncu vasi njegov glasni „ojej“. Jakcu je bilo to dovolj, da ga je podražil. Spravil je britev v žep in rekel:

„Le tiho bodi! Saj so še vsi.“

In ko je Luš videl, da ima še vse gümbe na hlačah, tedaj mu je usahnil studenec solz. . .

Šel je domov, vendar pri pravi volji ni bil ves dan takrat . .

* * *

Še mnogo bi vam lahko povedal takih-le iz življenja Mežnarjevega Lojzka, a za danes naj zadostuje. Bom pa drugič še kaj več. . .

Kaj so nam pripovedovali naš dedek?

(Spisal Zorán.)

11. Blagica in trije bratje-vrani.

starodavnem času, ko se je še koj uresničila vsaka beseda, ki so jo rekli stariši svojim otrokom, je živela mati, ki je imela tri sine in hčerko Blagico.

Nekega dne je pekla gibanco. Otroci so sedeli v kuhinji na pragu in so željno pričakovali gibance. Na njo so bili mati nadevali sira, vrhnje in tudi nekoliko meda; in kateri otrok se ne veseli medene gibance! V kuhinji pa so bili otroci materi na poti, toraj so poslali Blagico po škaf vode, dečke pa v sobo. Blagica je koj ubogala, dečki pa so še obse-
sedeli na pragu.

„Kaj boste tukaj v nadlego“, dejala je mati nevoljna, ker niso hoteli ubogati, „v sobo pojdite, lakote, saj boste menda počakali, da se spečel!

Dečki so šli v sobo, a bili so nakrat strašno lačni, ker uresničila se je materina beseda, bili so „lakote“. Ko je prinesla mati pečeno gibanico na mizo, da bi jo razrezala, planili so dečki nad njo, jo kar z rokami raztrgali ter požirali cele kose. Začudena jih je gledala mati in rekla je jezno: „Ali ne boste počakali, da vam jo razrežem? Saj vendar ne boste sami cele pojedli, vrani!“

V hipu so dečki zakričali, nad mizo so zafrfotali trije vrani, in — dečkov ni bilo nikjer več. Uresničila se je materina beseda, bili so vrani. Zleteli so skozi odprto okno vun in milo zakrokali. Mati se je zavedela, da je lastne otroke zaklela; zgrudila se je na stol in bridko jokala.

